

SUVERENOST, PSEUDOSUVERENOST, TUTORAT: PRIMER DRŽAVA BIVŠE JUGOSLAVIJE¹

Apstrakt: Šta je preostalo od pojma „suverenosti“, drugim rečima, da li je moguće i dalje govoriti o figuri „suverena“ posle stvaranja mnoštva malih „suverenih“ „država“ istočne Evrope? Šta je to država ukoliko nije suverena, ukoliko je samo delično suverena? Kolika je to nužna količina suverenosti (da li je moguće premeriti suverenost?), da bi jedna država zaista bila suverena? Da li Međunarodni sud za ratne zločine, za zločine počinjene na teritorijama bivše Jugoslavije, de jure insistirajući samo na pojedinačnoj odgovornosti, de facto prihvata posledice istih tih zločina koji se nalaze u osnovama suverenosti i nezavisnosti svih tih novih malih država?

Naše izlaganje pokušava da problematizuje jednu od osnovnih aporija međunarodnog prava koja se tiče nepovredivosti suverenosti jedne države i, u istom mah, prava na humanitarnu intervenciju i preventivno nasilje od Kanta do danas.

Ključne reči: suverenost, suveren, država, zapad, istok, Balkan, Jugoslavija.

Jednom apsolutno kantovskom metodološkom okviru ovoga skupa (Kant, podsećam, uvodi i utemeljuje pojam „analize“, potom pojam „komparativne analize, kompariranja ili eventualne uslove za objektivnu komparaciju“²; Kantova velika tema je, isto tako, teorija o

¹ Članak je rađen u okviru naučno-istraživačkog projekta „Instituta za filozofiju i društvenu teoriju“ u Beogradu *Regionalni i evropski aspekti integrativnih procesa u Srbiji: civilizacijske pretpostavke, stvarnost i izgledi za budućnost*, koji finansira Ministarstvo nauke i zaštite životne sredine Republike Srbije (br. 149031). Tekst je prezentiran 20. septembra 2005. na Pravnom fakultetu u Bordeauxu (Francuska), u okviru konferencije „L'analyse comparative des Etats post-communistes“, a čiji su urednici bili Philippe Claret i Slobodan Milačić. Jedna verzija ovoga teksta je objavljena na francuskom jeziku u zborniku radova sa ovog skupa („Souveraineté, pseudo - souveraineté, tutorat: L'exemple des Etats ex-yougoslaves“, ur. P. Claret et S. Milacic, *L'analyse comparative des Etats post-communistes*, Colloque international, Bordeaux, „Droit comparé“, 19-23 septembre 2005, *Revue d'études Politiques et Constitutionnelles Est-Européennes*, Clermont-Ferrand, France, 2006, pp. 63-73).

² U poglavlju „Amfibolija pojmova refleksije“ /*Von der Amphibolie der Reflexionsbegriffe*/ iz knjige *Kritika čistog uma*, Kant utemeljuje pojam „komparacije“,

poreklu države ili o mogućnosti postojanja novih država; Kant je svakako, sa svojim učenjem o antropologiji i geografiji, zaslužan za ovu „prizmu“, za ovaj pogled sa „zapada na istok“ itd.), usuđujem se da dodam jedan od najkontroverznijih pojmova političko-pravne, ekonomsko-teološko-vojne teorije ili kripto teorije: pojam suverenosti. Suverenost nije niti nemačka reč³ niti samo Kantova velika fikcija, ali je nemački filozof svakako najviše zaslužan za snagu i trajanje kontroverze u vezi sa pojmom „suverenosti“ i subjektom suverenosti i u vezi sa uvek aktuelnom aporijom međunarodnog prava: sa jedne strane nepovedivost suverenosti jedne države i sa druge, pravo na humanitarnu intervenciju, preventivni napad i preventivno nasilje.

Da li je dakle moguće uporediti države (staviti ih zajedno, jedne pored drugih – uporedno ih porediti)? Kako je uopšte moguće uporediti ono što je suvereno? Zar se ono što je suvereno (*ille qui est supremus, non potest habere alium supra se*⁴) ne opire bilo kakvoj analizi i poređenju, bilo kakvoj analogiji sa nečim drugim, jednakim, sličnim ili različitim (grčku reč *analogia* – inače omiljenu Kantovu reč – Ciceron prevodi sa *comparatio*)?

Nekoliko je razloga zašto je nemoguća komparacija država proizašlih iz bivše Jugoslavije („komunistička država“ u naslovu ovoga skupa nije prikladna, jer država kao takva u komunizmu treba da nestane ili je već nestala).

Prvo, ne radi se o suverenim državama, suverenim u značenju u kome mi zamišljamo da suverenost jeste nešto što je bilo, što još uvek postoji i što će kakvo-takvo postojati u budućnosti.⁵

odnosno mogućnosti komparativne analitičke prakse, prezentujući osam različitih pojmova /*conceptus comparationis*/.

³ Cf. H. Quaritsch, *Souveränität: Entstehung und Entwicklung des Begriffs in Frankreich und Deutschland vom 13. Jh. bis 1806*, Berlin: Duncker & Humblot, 1986.

⁴ Baldo degli Ubaldi (1327-1400), veliki civilista i kanonista (D. Quaglioni, *La sovranità*, Roma-Bari, Laterza, 2004, p. 25).

⁵ Svi poznati „parametri suvereniteta“ su dovedeni u pitanje: l’indivisibilité /ne(po)deljivost/ (Bodin), identitet, monopol upotrebe sile je narušen, država ne obezbeđuje sigurnost građanima (Hobbes), nezavisnost („gouverner sans dépendance d’aucun étranger“, Vattel), ugrožena su prava građana što dodatno potencira antinomiju između prava i suvereniteta (Kelsen), itd. Različite konvencije, koje su potpisane u ovom veku, danas je nemoguće primeniti na postojeće države: recimo *Convention* iz Montevidea 1933. godine koja donosi tri uslova svake suverenosti: permanentna populacija, definisana teritorija i država koja funkcioniše (u smislu državnih institucija i administracije).

Drugo, mi još uvek ne znamo koliko država uopšte analiziramo jer ćemo, možda, za samo nekoliko meseci dobiti još najmanje dve nove.

Treće, ukoliko sledimo striktno značenje reči *comparatio* – ukoliko „stavimo“ te fiktivne države jednu pored druge, zajedno – onda će analiza njihove suverenosti zavisiti od „istorije raspada“ države od koje potiču (u tom smislu, njihova matična država jeste Jugoslavija, ali svaka pojedinačna država nastala je isključivo „otcepljujući se“ od takozvane republike Srbije [pregovorima, ratom, „zamenama“ stanovništva, trgovinom dobrima itd.]) Ovo bi onda bio vrlo komplikovan zadatak⁶.

Četvrto, nemoguće je „poreklo“ ovih novih entiteta misliti izvan inflacije takozvanih suverenih država na istoku u poslednjih 15 godina i raspada Sovjetskog Saveza.

Peto, u mnoštvu slučajeva, „državnosti“ i „suverenosti“ sve ove „države“ duguju priznanju koje je stiglo sa Zapada.⁷ *De jure* su suverene, *de facto* ni u kom slučaju nisu. Zbog toga se pojavila serija sintagmi koje bolje objašnjavaju neizvesni i podeljeni status ovih entiteta : „une souveraineté partagée“ /podeljena suverenost/ je francuska verzija mnoštva anglosaksonskih sintagmi (*balanced-, limited-, conventional-, sharing-, global-, guided-, formal-, responsible-, mixed-, semi- sovereignty*).

Šesto, najvažnije, igre oko nezavisnosti i produkcija mnoštva suverenih država na istoku, oslabile su suverene države zapada (njihovu vlastitu suverenost). Zapad je podeljen. Zapad ne gleda više samo na istok – zapad gleda na zapad, zapad gleda samoga sebe. Zbog toga je nemoguće porediti države na istoku bez komparativne analize suverenosti suverenih država zapada. „Primer“ („Primer država bivše Jugoslavije“) više nije samo na istoku nego i na zapadu.

⁶ „Poreklo vrhovne vlasti je za narod koji stoji pod njom u praktičnom pogledu neistraživo /in praktischer Absicht unerforschlich/, t.j. podanik /der Unterthan/ ne treba delatno da mozga /werkthätig vernünfteln/ o tom poreklu kao o pravu u koje još treba sumnjati /ius controversum/ u pogledu njoj dužne poslušnosti.“ I. Kant, *Metafizika Morala*, Sremski Karlovci-Noví Sad, IKZS, 1993, s. 120; *Die Metaphysik der Sitten*, Kant-Werke, Band VI, S. 318. Prevod sam blago modifikovao.

⁷ Na primer, Belorusija i Ukrajina su bile priznate od strane Zapada pre nego su imale status nezavisnih država u odnosu na Sovjetski Savez (ovo je važan paradoks kada se zna da Kina, koja je bila nezavisna država od 1949 nije priznata sve do 1970 godine). Cf. S. Krasner, „Sharing Sovereignty. New Institutions for Collapsed and Failing States“, *International Security*, n° 2, 2004, p. 87.

Jedan takav „primer“, koji bi mogao da posluži kao vrlo dobra analogija sa Jugoslavijom ili možda Evropom, desio se, kako svedoči Kant, u prvoj polovini 18 veka u Hagu. Hag je, dakle, veoma značajan, ne samo po *Međunarodnom sudu za ratne zločine* (kao što se zna, državljani jedne „super-suverene“ zapadne države nisu pod jurisdikcijom ovoga suda zahvaljujući potpisima vlada ostalih suverenih zemalja) u kome se sudi za zločine počinjene na tlu bivše Jugoslavije, niti po onoj čuvenoj Rezoluciji iz 1907. godine, koja tek danas može da bude neobično aktuelna⁸, već i zbog jednog neuspeha koji se desio dosta davno.

Takav savez */Verein/* nekoliko država da bi održale mir može se nazvati permanentan kongres država */Staatencongreß/*, pa ostaje slobodno svakoj susednoj državi da mu se pridruži; takav kongres (bar što se tiče formalnosti međunarodnog prava u svrhu održavanja mira) održan je u prvoj polovini ovoga veka u Hagu */der Versammlung der Generalstaaten im Haag/* gde su ministri većine evropskih dvorova, pa i najmanjih republika, iznosili svoje pritužbe zbog neprijateljstva */ihre Beschwerden über die Befehdungen/* koja su doživeli jedni od drugih, pa su tako zamišljali celu Evropu kao jednu jedinu federalnu državu koju su u tim svojim javnim sporovima prihvatili kao nekakvog arbitra, sve dok je umesto svega toga, kasnije, međunarodno pravo ostalo samo u knjigama */bloss in Büchern übrig geblieben/*, dok je iz kabineta isparilo */aus Cabinetten aber verschwunden/*, ili je posle već izvršenog nasilja, u obliku dedukcija povereno mraku arhiva */der Dunkelheit der Archive/*⁹. (podvukao P. B.)

„(...) čim su nasilja izvršena, sve što je ostalo od međunarodnog prava jesu protokoli koji se nalaze u mraku arhiva“. Ovo je možda jasniji prevod komplikovane poslednje rečenice. Kantov „projekat“, koji je pre svih zahvaljujući Hansu Kelsenu, „izvučen“ iz knjiga i inkorporiran (sa svim svojim dvosmislenostima) u Povelju

⁸ U pitanju je nekolicina sporazuma između kojih su i neki koji se tiču okupacije i ponašanja okupatora u zoni ili u zemlji koju je okupirao. Na osnovu tih sporazuma okupator po svojoj sopstvenoj proceni odlučuje kada će da napusti teritoriju koju je zauzeo – kada obezbedi „poredak i javni život“.

⁹ *Metafizika Morala*, 1993, s. 151; *Die Metaphysik der Sitten*, S. 350.

UN¹⁰, danas je u procesu jedne imaginarne „rekonstrukcije“ sa jedne strane i potpunog zaborava sa druge strane. Kada se govori o „projektu“ koji se odnosi na Kanta, onda se misli na mogućnost pravednog odnosa između nacija ili suverenih država, zabranu napadačkog rata, kao i postojanju međunarodnih odnosa koji su pravno uređeni. Svi ovi elementi sažeti su u čuvenoj sintagmi koja nije Kantova ali koja ga je definitivno proslavila : projekat koji se najpre protivi ratu jeste projekat „večnoga mira“ (to je ujedno „krajnji cilj čitavog međunarodnog prava“ /*das letzte Ziel des ganzen Völkerrechts*¹¹). Preciznije, a to treba da se naglasi, ne radi se o nekoj prostoј fantaziji, već o miru koji vlada među državama, to jest o miru čiji su države subjekti i tvorci u isto vreme.

Bez obzira što bi možda važnije, nego ikada pre, bilo ispitati kvalitet i snagu ove „inkorporacije“ Kantovih ideja u različitim tekstovima i stavovima međunarodnih ugovora koji se danas lako zaoobilaze i prekršuju, ljubiteljima Kanta je i dalje stalo da govore o Kantovom „idealizmu“ i projektu koji još uvek nije završen. Da bi se održala fiktivna snaga i potencijal Kantove političko-pravne filozofije, mogućnost postojanja međunarodnog prava kao takvog se prvo identifikuje sa Kantovom pravnom doktrinom, a potom se Kantovom „idealizmu“ suprotstavlja „politički realizam“ nemačkog pravnika Carla Schmitta.

„Kant ili Carl Schmitt ?“¹², sa jedne strane, sa evropske strane podeljenog Zapada jeste pokušaj da se utopijski rezervoar Kantovog mišljenja ponovno re-aktuelizuje. Sa druge strane, sa takozvane američke strane zapada, samo se ponekad neki od „službenih“ teoretičara vladajuće administracije usudio da u L. Straussu (u jednom periodu tobože bliskom Schmittu) i njegovom političkom konzervativizmu, vidi nekog dalekog teorijskog pretka.

Osim problema koji je zajednički i koji otežava bilo kakvu komparativnu analizu – problem se sastoji pre svega u pojavi gomile

¹⁰ Član 2 (1) je zasnovan na principu jednakosti svih članica. Član 2 (7) autorizuje Ujedinjene nacije da intervenišu u ono što pripada jurisdikciji svake suverene članice ponaosob.

¹¹ *Metafizika Morala*, 1993, s. 151; *Die Metaphysik der Sitten*, S. 350.

¹² „Hat die Konstitutionalisierung des Völkerrechts noch eine Chance?“, Poglavlje IV „Das Kantische Projekt und der gespaltene Westen“, J. Habermas, *Der gespaltene Westen*, Frankfurt am Main, Suhrkamp, 2004, S. 187.

novih država koje nisu suverene (koje su onda ništa – rekao bi Kant)¹³, u pojavi sasvim neizvesnih entiteta, u pojavi država koje su odmah slabe i propale (ekonomski ili politički) /takozvane *failed, weak, collapsed states*/ – zajednički problem, i onima koji pamte i onima koji zaboravljaju Kanta, jeste nemogućnost da se „pravnim sredstvima“ (*de jure*) odgovori na postojeću situaciju (*de facto*). Ali iz dubine ove „nemogućnosti“ slede strašne razlike, a onda i linija raskida koja dodatno preti i deli zapad. Vrlo skupa istraživanja koja se poslednjih godina sprovode u SAD i koja se bave prirodom ove „nemogućnosti“, uslovljena su direktnim okupacionim prisustvom američkih vojnika u pojedinim zemljama ili „administrativno – ekonomskim“ prisustvom Amerike u odeređenim područjima pod protektoratom, tutoratom /*trusteeship*/ ili diktatom¹⁴. „Nemogućnost“ da se *preda*, da se *pokloni* suverenost ili da se *proda*, vrlo je sofisticirano sredstvo za novu kolonizaciju koja nema kraja. U isto vreme, reč „nemogućnost“ ili „nemoguće“ transfera *de facto* u *de jure* je često uvreda za svakog sledbenika Kanta. Ali, možda uopšte nije uvreda za Kanta koji je uvek aktuelizovao i promišljao neuspeh institucija međunarodnog prava, koji je bio vrlo skeptičan prema moći pojedinih naroda da se konstituišu kao države (između ostalog i zbog svojih skučenih znanja o geografiji) i koji nikada nije stavljao u drugi plan značaj nasilja ili sile /*Gewalt*/ (nasilja kao porekla prava)¹⁵

¹³ Cf. M. Castillo, „Peuple et Souverain dans la philosophie juridique de Kant“, in *Cahiers de philosophie politique de Caen*, n° 4, 1983, pp. 155-167. S. M. Shell, „Kant on just war and ‘Unjust enemies’: reflections on a ‘Pleonasm’“, *Kantian Review*, n° 10, pp. 82-111.

¹⁴ Cf. J. D. Fearon and D. D. Laitin, „Neotrusteeship and the Problem of Weak States“, *International Security*, n° 4, 2004, pp. 5-43.

¹⁵ „(...) stanje mira treba znači da bude ustanovljeno“ /*gestiftet*/. *Zum ewigen Frieden. Ein philosophischer Entwurf*; *Kants gesammelte Schriften*, Band VIII, Berlin, Walter de Gruyter & Co., 1923, S. 349. Kant učestalo upotrebljava reči *stiften* ili *gestiften* tek u poslednjoj deceniji života. *Stiften*, bez ikakve sumnje, implicira nasilje. Kant veruje, i na mnogo mesta jasno manifestuje (nekoliko puta u beleškama iz zaostavštine) svoje uverenje da se putem nasilja nešto može ustanoviti odnosno institucionalizovati. Naime, akt nasilja je inauguralni akt svakog ustanovljenja, pa i ustanovljenja mira. Naprimera, § 55 *Metafizike morala* započinje sa Kantovom nadom da je moguće zasnovati stanje koje se približava pravu putem rata /*um etwa einen dem rechtlichen sich annähernden Zustand zu stiften*/. U predavanjima iz zimskog semestra 1793/1794 koja je priredio za štampu Johann Friedrich Vigilantius (*Metaphysik der Sitten Vigilantius*), Kant je sasvim određen: „ (...) jer bez nasilja pravo ne može da bude ustanovljeno, tako da nasilje mora da prethodi pravu, umesto da vladanje na osnovu prava

i nasilja kao suštine izvršne vlasti odnosno prava na nasilnu međunarodnu intervenciju).

Slično kao danas Jugoslavija (Balkan je jedna od geografskih oblasti, jedna između mnogih drugih, o čijim stanovnicima Kant nije nikada progovorio niti jednu reč), tadašnja Poljska, bila je razorena intervencijama sa strane, rasparčana između Rusije i Pruske i „proglašena“ za državu koja je manje suverena od ostalih. Kant nikada nije pomenuo ove događaje, bio je skeptičan prema novom poljskom ustavu donesenom 3. maja 1791. („Ništa ne uliva poverenje i budućnost, šta dolazi iz Poljske“) i smatrao je da je Poljska čudna zemlja koja nema srednju klasu pa onda ni kulturu¹⁶.

Vratimo se još jednom tajni malog evropskog lukavstva koje čisteći Kantovu teoriju i pozivajući se na nju, sakriva žalost Evrope što ne učestvuje sa drugom polovinom zapada u preventivnoj intervenciji i okupaciji nepravednih neprijatelja¹⁷.

Pitanje koje svakako nije pitanje – *Kant ili Carl Schmitt?* (relativno je lako dokazati da se obe pozicije solidno dopunjuju u pogledu mnogih teorijskih izazova¹⁸) – kao svaki izbor, ipak krije zamku. Ako izaberete Kanta, a morate izabrati Kanta spram kompromitovanog pravnog savetnika za vreme nacističkog perioda i mislioca za koga se vezuje realna politika to jest nasilje, rat, uništavanje neprijatelja, ako izaberete Kanta izabraćete ono što ste mislili da birate kada ste odbili da birate Schmitta. Još gore, izabraćete upravo ono što je sam Schmitt prvi kritikovao kod Kanta: teorijsku podlogu za preventivni rat i upotrebu pojma nepravednog neprijatelja u kontekstu istog tog napada¹⁹. Ali zašto Schmitt za svoju kritiku nije izab-

utemeljuje silu (moć). Uzmimo ljude *in statu naturali*, oni su *ex leges*, izvan pravnog stanja, bez ikakvih zakona, samo neka spoljašnja sila, drži ih uspravno.“

¹⁶ Cf. A. Krzeminski, „Wie einst Kant, so heute Habermas“, in *Die Neue Zürcher Zeitung*, 11.07.2003. Preštampano u *Old Europe, New Europe, Core Europe*, ed. D. Levy, M. Pensky, J. Torpey, London-New York, Verso, 2005, pp. 146-152. U pitanju je Kantovo predavanje iz seminara 1784/1785 o odlikama ljudske vrste *Anthropologie Mrongovius, Kants gesammelte Schriften*, XXV, S. 1415-1429.

¹⁷ Cf. Habermas govori o *hegemoniale Unilateralismus USA. Der gespaltene Westen*, S. 37.

¹⁸ U tekstu „The Right of War: Hegemonial Geopolitics or Civic Constitutionalism?“ (*Constellations*, n°. 4, 2004, pp. 512-526) Hauke Brunkhorst ispituje neke zajedničke tačke slaganja između Kanta i Schmitta.

¹⁹ C. Schmitt, *Der Nomos der Erde im Völkerrecht des Jus Publicum Europaeum*, Berlin, Duncker & Humblot, 1988 (1950), S. 140-143.

rao druge pravnike (Vattel ili Wolff ili Achenwall) od kojih Kant pozajmljuje sve ove ideje? Razlog se krije isključivo u tome što bi u intervenciji protiv mnoštva nepravedenih neprijatelja, protiv sve više i više neprijatelja (danas ih je više nego ikada), po mišljenju Kanta, trebalo da učestvuju sve države. „Svi zajedno protiv jednog“ – u reči „zajedno“ položena je sva Kantova nada. Kada se Kantova razmišljanja iz 1784. godine o *ius praeventionis*, o okupaciji i intervenciji, o ratu i (ne)recipročnom neprijateljstvu, prevedu, putem, uvek neizvesne analogije u prostor međunarodnog prava petnaest godina kasnije (u spis o *Večnom miru* ili u tekst *Metafizike morala*), njihovo učešće u institucionalizaciji mira biće neumitno. Da bi se obezbedio i ustanovio neprekidni mir (da bi se dakle sprečilo kršenje ugovora, izdaja ili promena odnosa snaga), Kant, sa nekim značajnim korekcijama, razvija ideju Friedriha Velikog, da se sve suverene države udružuju u zajednicu zemalja uvek protiv eventualno jedne države ili eventualno jednog prekršioca mira. Dakle, mir je utemeljen (pravno-politički), nakon što svako ko se obaveže i prihvati da dâ drugom sigurnost i da je dobije za uzvrat – računa da ukidanje iste te sigurnosti ima za konsekvencu da su svi ostali protiv njega. Načelo da su „svi zajedno uvek protiv jednog“ se ne postiže time što bi svako sa svakim potpisivao ugovore o ne-napadanju, nego što bi *a priori* pripadanje celini (zajednici svih država), uslovljavalo, da raskid sa samo jednim delom iste te celine (na primer, objaviti rat susjednoj državi), uvlači u rat sa svima ostalima.

Naravno, kao i u vreme Kanta, očigledno, reč „zajedno“ se odnosi na sve države zapada, udružene protiv jedne „nedemokratske“ (Rawls) ili „dovoljno ne suverene“ države. „Sve države zajedno“, a ne samo jedna država protiv jedne druge ili samo jedna protiv svih ostalih ili uprkos svih ostalih.

Baš na ovom mestu otvara se kriza međunarodnog prava s one strane Kanta i/ili Carla Schmitta. Kriza – to je paradoksalno – nedostataka fikcije i manjka idealizma, sa kojom se javljaju dva problema:

Prvi, šta će se desiti ukoliko je propalih država */failed states/* dakle, država *de facto* koje nisu države, mnogo više od samo jedne²⁰?

²⁰ 1955. godine šest posto svih država bilo je u problemima, dok ih je 1990., prema istraživanju „The State Failure Project“ (2000) bilo trideset posto. S. Krasner, „Sharing Sovereignty. New Institutions for Collapsed and Failing States“, in *International Security*, n° 2, 2004, p. 91.

(sve intervencije koje su se desile poslednjih godina, manje ili više, pogađale su upravo i sasvim u duhu Kanta, one države kojima je „isčezavala“ karakteristika državnosti, u kojima je dolazilo do fatalnih problema sa njihovim sopstvenim suverenostima i koje su gubile (ili uopšte nisu ni posedovale) monopol sile nad teritorijama koje su *de jure* pokrivala);

Drugi, da li pojava jedne države koju sve ostale države ne mogu da nadvladaju i koja briše sve postojeće ugovore i dosadašnje režime traganja za mirom, treba da znači da postoji još samo jedna jedina suverena država na zapadu? Jedna jedina suverena država uopšte?

Da li tek na ovom mestu leži mogućnost, možda, za jednu novu instituciju mira s one strane bilo kakve suverenosti?

Petar Bojanić

SOUVERÄNITÄT, PSEUDO-SOUVERÄNITÄT,
PROTEKTIONAT: AM BEISPIEL DER STAATEN
IM EHEMALIGEN JUGOSLAWIEN

Zusammenfassung

Was ist vom Begriff der „Souveränität“ geblieben, mit anderen Worten: ist es nach der Schaffung einer Vielzahl kleiner souveräner Staaten in Osteuropa noch möglich, über die Figur des Souveräns zu sprechen? Was ist ein Staat, sofern er kein Souverän ist bzw. sofern er nur teilweise ein Souverän ist? Wieviel Souveränität bedarf es (ist es möglich, die Souveränität zu messen?), damit ein Staat wirklich souverän ist? Verhandelt der Internationale Gerichtshof für Kriegsverbrechen, die innerhalb des ehemaligen Jugoslawien begangen wurden, *de facto* die Folgen jener Verbrechen, die die Grundlage der Souveränität und der Unabhängigkeit aller dieser neuen kleinen Staaten liegen, während er *de iure* auf einer rein persönlichen Verantwortlichkeit insistiert?

Die Ausführungen versuchen, eine der grundlegenden Aporien der internationalen Rechts zu problematisieren, die – von Kant bis heute – die Unverletzlichkeit der Souveränität eines Staates und, im selben Moment, das Recht auf humanitäre Intervention und auf präventive Gewalt betrifft.

Schlüsselbegriffe: Souveränität, Souverän, Staat, Westen, Osten, Balkan, Jugoslawien.